

Nr 417

Av herr Ohlin m. fl., om upprustning av alkoholforskningen.

(Lika lydande med motion nr 356 i Första kammaren)

Samhällets nuvarande åtgärder av olika slag för att bekämpa alkoholmissbruket präglas av betydande osäkerhet. Detta gäller både de försäljningsreglerande åtgärderna och behandlingen av de alkoholskadade. Även då det gäller den särskilda upplysnings- och undervisningsverksamheten synes metodiken inte tillräckligt grundad på psykologiska forskningsrön rörande mekanismerna för beteendepåverkan. Då kausalitetsfrågorna är relativt litet utforskade, är detta förklarligt men också i hög grad beklagligt, då alkoholskadorna är vidsträckta och utgör en mycket allvarlig ekonomisk och social belastning på samhället, vartill kommer de svåra följderna av personlig art för både de alkoholskadade och deras offer.

Av nu antydda skäl är behovet av alkoholforskning med djup och bredd synnerligen angeläget. Visserligen är alkoholskadornas art och omfattning relativt väl utforskade ur medicinska och sociala synpunkter. Men t. ex. de viktiga socialpsykologiska och sociologiska synpunkterna i forskningsarbetet är klart otillfredsställande tillgodosedda. Nordiska nämnden för alkoholforskning, som är ett organ bestående av tre representanter för ettvarvt av länderna Sverige, Norge, Danmark och Finland, vilka förordnas av resp. regeringar, har nyligen publicerat en sociologisk undersökning rörande alkoholvanor bland ungdom i Stockholm, Oslo, Köpenhamn och Helsingfors. Denna nämnd förfogar dock inte över egna forskningsmedel (nämndens undersökning har betalats av forskningsorgan i berörda länder) och fungerar närmast som ett samråds- och informationsorgan med speciellt syfte att förhindra dubbelarbete och ge uppslag till nya forskningsprojekt. Några större direkta forskningsinsatser kan man därför inte räkna med att denna nämnd är i stånd att prestera. Både kausalitetsfrågorna och speciellt spörsmålen om hur olika, samhälleligt resp. individuellt inriktade motåtgärder verkar är inte ännu vetenskapligt bearbetade på sådant sätt, att praktisk vägledning erhållits rörande den riktiga uppläggnings av en effektiv och allsidig samhällsverksamhet till bekämpande av alkoholmissbruket. Alkoholforskningen vid karolinska institutets alkoholklinik, som hittills främst torde ägnat sig åt sådana viktiga problem som alkoholtoleransen, alkoholormsättningen och alkoholtillvänjningen och som ledes av professorn i teoretisk alkoholforskning L. Goldberg, är självfallet ytterst värdefull men dock

av typen grundforskning och därför inte alls inriktad på den målforskning, som man på detta område kallat åtgärdsforskning. Det förhåller sig också så, att den interdisciplinary approach, som nu mer och mer sätter sin prägel på alkoholforskning och f. ö. även på annan forskning utomlands genom bildande av forskarlag bestående av företrädare för *olika* vetenskapliga discipliner, inte tillgodosetts i tillräcklig mån inom den hittillsvarande svenska alkoholforskningen, vilket sannolikt åtminstone till en del sammanhänger med att denna forskning får sina medel genom statens *medicinska* forskningsråd (tidigare efter förberedande behandling av rådets alkoholforskningsnämnd). Huvuddelen av de medel, som beviljats till alkoholforskning via rådet (det har under de senare budgetåren rört sig om ett totalt årsbelopp av den blygsamma storleksordningen mindre än 150 000 kr.), har därför också gått till medicinskt och i viss mindre omfattning psykiatriskt bestämda forskningsuppgifter på den teoretiska alkoholforskningens fält.

I yttrande över motionerna I: 85 och II: 245 vid 1962 års riksdag angående utredning av frågan om behandlingsforskning avseende alkoholskadade tillstyrkte statens medicinska forskningsråd och dess alkoholforskningsnämnd speciella åtgärder för att dylik forskning skulle kunna bedrivas »med den omfattning och intensitet, som är nödvändig för att säkra och snabba resultat skall kunna erhållas». I samma yttrande betonades, att mycket omfattande personella och ekonomiska insatser erfordras i en dylik forskning (allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 46 år 1962). Även socialstyrelsen tillstyrkte motionerna.

1962 års riksdag godkände ovannämnda utskottsutlåtande, vari bl. a. betonades värdet av orsaks- och behandlingsforskning rörande alkoholismen under samtidigt påpekande av behovet av tillräckliga personella och ekonomiska resurser för sådan forskning och hänvisning till uppkommen svårighet för alkoholforskningsnämnden att finna en psykiatriskt utbildad forskare för en forskningsläkartjänst i klinisk alkoholforskning. Utskottsutlåtandet utmynnade i en hemställan om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle giva till känna vad utskottet anfört. Enligt uppgift i årets statsverksproposition (Bil. 7: Socialdepartementet s. 4—5) har Kungl. Maj:t nyligen tillsatt en särskild utredningsman att verkställa en kartläggning av nykterhetsvårdens klientel för att tjäna som utgångspunkt för en fortsatt prövning av frågan om nykterhetsvårdens former. Denna i och för sig lovvärda åtgärd tillmötesgår självfallet i ingen mån behovet av behandlingsforskning avseende detta klientel, även om utredningens bakgrund torde vara 1962 års riksdags ovan refererade uttalande.

Enligt vår mening är en brett upplagd grund- och målforskning rörande alkoholismens orsaker och behandling ett synnerligen angeläget behov. Tillräckliga ekonomiska och därmed materiella resurser bör därför snarast ställas till förfogande för att få i gång sådan forskning. Att svårigheter att

finna lämpliga och kompetenta forskare föreligger f. n. är naturligt redan av den anledningen, att denna forskning enligt statens medicinska forskningsråds egen uppfattning erhållit ytterst begränsade ökningar i medeltilldelningen, varför inte ens en viss av rådets alkoholforskningsnämnd föreslagen upprustning av alkoholforskningens resurser varit möjlig att realisera. Att räkna med att kunna attrahera forskare till forskningsprojekt på detta område, innan goda forskningsresurser kan erbjudas eller ställas i utsikt, är orealistiskt. En noggrann plan för en upprustning av alkoholforskningen bör därför snarast utarbetas och dess förverkligande kostnader beräknas. Planen bör gå ut på anordnande av en rikt *differentierad* forskningsverksamhet, inom vilken medicinsk (teoretisk och klinisk), psykiatrisk, psykologisk, social, samhällsvetenskaplig (social och sociologisk) etc. forskning bör kunna bedrivas, t. ex. genom etablerande av fasta forskargrupper, i vilka de olika forskningsintressena är företrädda. Som ett exempel på hur en avancerad och allsidig alkoholforskning kan organiseras och bedrivas må nämnas den redan 1950 grundade Stiftelsen för alkoholforskning i Finland med dess mycket intensiva aktivitet efter både en samhällsvetenskaplig och biologisk linje. Stiftelsens forskningsverksamhet, som f. ö. försiggår i viss samverkan med motsvarande forskning utomlands (speciellt i Kanada), har också avsatt en rad internationellt uppmärksammade forskningsresultat. En av anledningarna därtill torde vara inrättandet av denna speciella stiftelse med dess i hög grad självständiga ställning, som möjliggjort ständigt nya forskningsinitiativ och stor rörlighet i forskningsarbetet.

Vid utarbetande av planen för en välutrustad forskningsverksamhet rörande alkoholismen bör bl. a. övervägas den befintliga alkoholkliniens vid karolinska institutet funktion i denna verksamhet (varvid även frågan om det nuvarande utnyttjandet av ett stort antal av kliniens sjukrum som bostäder för sjukvårdspersonal med förtur bör behandlas, därest denna fråga inte upptages i annat utredningssammanhang) och lämpligheten av att tillskapa något ytterligare forskningsställe på detta område. Detta borde i så fall förläggas till annan del av landet än stockholmsregionen, t. ex. till Göteborg. Härigenom skulle den stimulans, som verksamheten vid två olika forskningsinstitutioner inom ett och samma forskningsfält skapar, kunna öka utsikterna att inom en någorlunda snar framtid få fram t. ex. i det allmänna upplysningsarbetet eller i det terapeutiska arbetet bland alkoholskadade direkt användbara forskningsresultat.

Med stöd av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning angående snar upprustning av alkoholforskningen, varvid en fullständig plan för denna upprustning bör utarbetas (innehållande bl. a. förslag till inrättande av

ett forskningsställe även utom stockholmsregionen såsom alternativ) och erforderlig kostnadsberäkning verkställas.

Stockholm den 24 januari 1964

Bertil Ohlin

Gunnar Helén

Manne Ståhl

Brita Elmén

Henning Gustafsson

Bertil von Friesen

i Skellefteå

Wald. Svensson

Sven Gustafson

Sven Wedén

i Ljungkille

i Göteborg